

Dejavnosti Slovenske vojske za omogočanje delovanja zavezniških sil

Activities of the Slovenian Armed Forces as enablers of Allied force operations

Povzetek

Poleg normativnih aktov na obrambnem področju, ki predpisujejo naloge, so dejavnosti, ki jih opravlja Slovenska vojska, tisto, kar določa njeno poslanstvo. V sklopu zavezništva je njeno delovanje in tipologijo sil mogoče označiti kot takšno, ki omogoča prehod med različnimi načini taktičnega delovanja zavezniških sil. Temelj naše vojske so namreč srednje kopenske sile s pehotnim poreklom, okrepljene s posameznimi multiplikatorji bojne moči. Težišče teh sil bo v prihodnosti na srednjem pehotnem in bojnem izvidniškem bataljonu, ki bosta po svojem poslanstvu opravljala naloge za omogočanje delovanja zavezniških sil.

Ključne besede: *dejavnosti za omogočanje delovanj, Slovenska vojska, kopensko delovanje.*

Abstract

In addition to normative acts in the field of defence, which prescribe its tasks, the activities carried out by the Slovenian Armed Forces determine its mission. Within the framework of the Alliance, the operation and typology of the Slovenian Armed Forces can be characterized as enabling the transition between different modes of tactical operations of the Allied forces. The core of our armed forces is represented by medium-size land forces with an infantry origin, augmented through individual multipliers of combat power. In the future, the focus of these forces will be on the medium infantry and combat reconnaissance battalions, which, according to their mission, will carry out sustainment activities to enable the operations of Allied forces.

Key words: *sustainment activities, Slovenian Armed Forces, land operations.*

1 Uvod

Slovenska vojska je s svojimi dejavnostmi in zmogljivostmi instrument vojaške moči v državi. Primarno zagotavlja obrambo nacionalnih mej in opravlja funkcijo odvracanja groženj teritorialni celovitosti in suverenosti. Z organizacijo, usposabljanjem in opravljanjem svojega poslanstva oblikuje svojo identiteto. Njen osrednji del je kopenska domena, ki tvori bojno moč. Slovenska vojska je del Severnoatlantskega zavezništva in mu kot partner v kolektivni obrambi prispeva elemente taktične ravni. Izvaja dejavnosti, ki omogočajo delovanja zavezniških sil. Glede tega so načrti vzpostavitve novih kopenskih zmogljivosti usmerjeni v taktične enote, ki na bojišču zagotavljajo podporo manevru in bojno izvidovanje.

V prispevku smo raziskovali, kako Slovenska vojska v zavezništvu sodeluje z dejavnostmi za omogočanje delovanja in kot sila za omogočanje ter podporo delovanja. Poskušali smo ugotoviti, kako Slovenska vojska razume takšno vlogo in kakšne so njene odločitve pri zagotavljanju zavezniškega kopenskega taktičnega delovanja. Glavno vodilo našega dela je bila trditev, da Slovenska vojska uspešno uresničuje nalogo podpore kopenskega delovanja v zavezništvu (Natu) predvsem s ciljnim razvojem in namenskim usposabljanjem svojih enot za zavezniške operacije kriznega odzivanja. Tako smo poskušali pokazati, kaj je težišče delovanja Slovenske vojske in ali ga sploh razumemo.

Pomagali smo si s tremi raziskovalnimi vprašanji: (1) kaj je težišče dejavnosti Slovenske vojske, s katerimi prispeva k delovanju zavezniških sil, (2) kako se organizira in podpira tri ključne naloge Nata ter (3) katere ukrepe predvideva za težišče dejavnosti sil za omogočanje in podporo kopenskega delovanja.

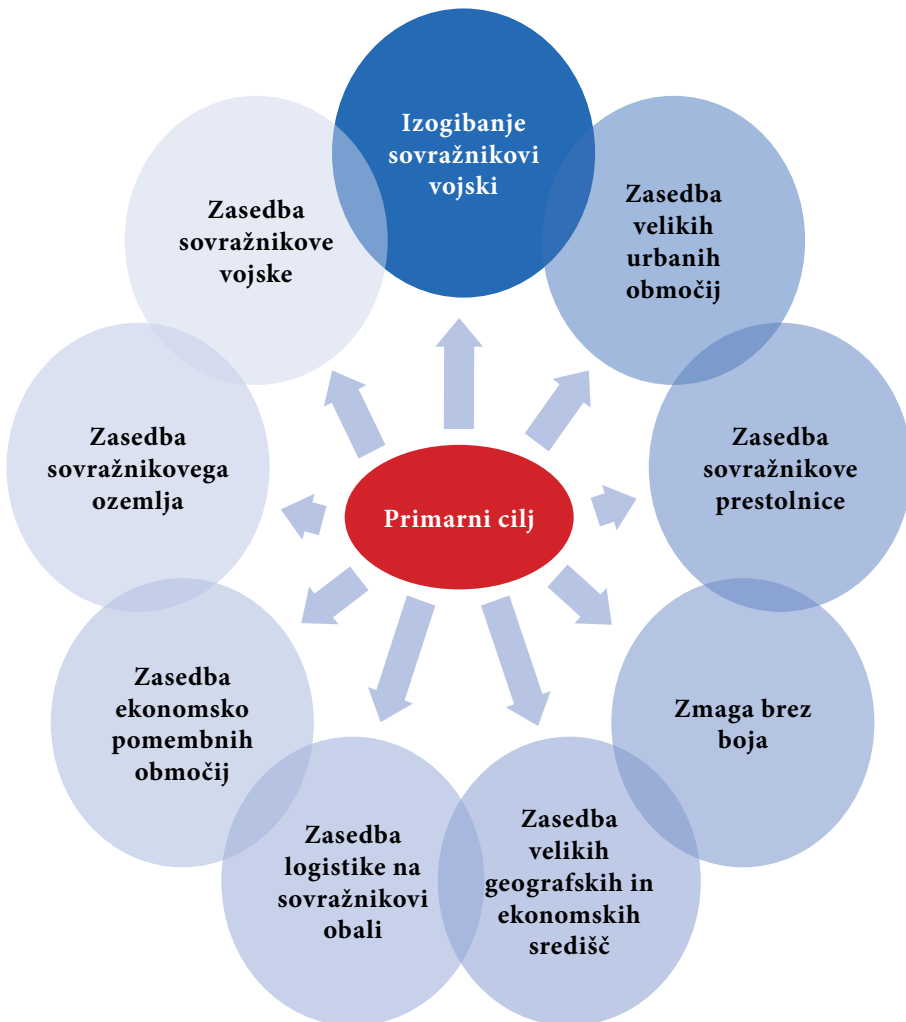
V prispevku smo uporabljali predvsem deskriptivno metodo in uporabo analize ter sintezo dostopnih vsebin. Vsebina je bila omejena na delovanje kopenskih sil taktične ravni. Viri, ki smo jih uporabili za potrebe analize izbranih dejavnosti, so dostopni za vojaško javnost in niso označeni s stopnjo tajnosti.

2 Konceptualna izhodišča kopenskega delovanja

Na zadnjem vrhu Severnoatlantske zveze (NATO; *North Atlantic Treaty Organization*) junija 2022 v Madridu so države članice sprejele novi Strateški koncept (NATO, 2022), ki opredeljuje smernice za delovanje Nata v prihodnje. Koncept deklarira cilje in daje oceno strateškega okolja, katerega del je tudi evroatlantski prostor. Z oboroženimi spopadi v Ukrajini se zdi, da vsebina strategije konkretno pridobiva pomenskost in pomembnost. V njej so poudarki predvsem

na medsebojno povezanih globalnih varnostnih izzivih, na katere bo treba odgovoriti. Ti izzivi zaradi naravnih danosti življenjskega prostora posegajo predvsem na kopno oziroma celine. Tja, kjer živi večina prebivalstva. Zato mora vojaško delovanje pri operacijah takšne okoliščine upoštevati, da se čim bolj izogne civilnim ciljem.

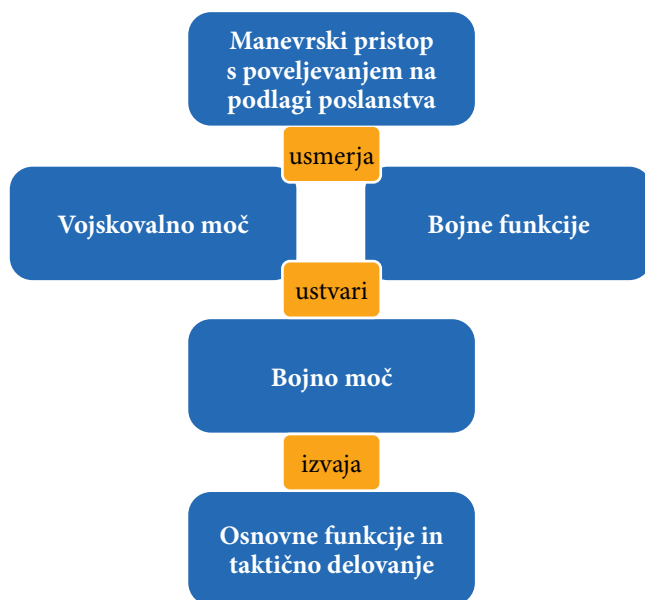
Za doseganje strateškega uspeha in zelenega končnega stanja je ključno delovanje kopenskih sil. V nasprotju z doseganjem ciljev zračne in pomorske komponente moramo za zmago praviloma osvojiti cilje na kopnem. Na sliki 1 so prikazani glavni cilji v kopenskem bojevanju.

Slika 1: Cilji v kopenskem bojevanju (vir: prirejeno po Vego, 2007, II-25)

Kritičnega pomena je, da operativni poveljniki in njihovi načrtovalci dobro razumejo, kaj pomenijo cilji na kopnem. Priključitev ali vojaški nadzor ozemlja je v zgodovini vedno pomenil potrditev zmage. Kopensko delovanje oziroma bojevanje lahko ima več različnih glavnih ciljev (Vego, 2007, II 25–II 26).

Temelji kopenskega delovanja so v Natovi literaturi utemeljeni na podlagi združenega bojevanja oziroma večnacionalnih operacij. Pri tem manevrski pristop temelji na kopenskem delovanju zavezništva. Za lažje razumevanje konceptualizacije kopenskega delovanja je na sliki 2 prikazana preprosta logika.

Slika 2: *Temelji kopenskega delovanja* (vir: prirejeno po SVS Stanag 2288 (2) AJP-3.2(A), 2017, 2-1)

Razumevanje zapletenega okolja kopenskega delovanja se analizira z različnimi okviri. Konceptualno so za razčlenitev vojaških sil v uporabi okvir vojskovalne moči, geografski, funkcionalni in operativni okvir. Uporabljajo se za vizualizacijo, načrtovanje, organiziranje in usklajevanje uporabe bojne moči za doseg operativnih ciljev. Poveljnikom zagotavljajo konceptualno vizualizacijo za uporabo virov, ki so na voljo. Dejavnosti, s katerimi Nato dosega cilje, so ofenzivna, defenzivna, stabilizacijska ter podporne dejavnosti, vključno s sodelovanjem z nevojaškimi elementi (SVS Stanag 2288 (2) AJP-3.2(A), 2017, 2-2–2-3).

Izvajanje vojaških delovanj na taktični ravni je namreč poslanstvo oboroženih sil zavezništva. Nestabilen mir, nespoštovanje mednarodnih konvencij o človekovih pravicah in asimetričnost varnostnih groženj zahtevajo odzivne in dobro usposobljene sile za zagotavljanje svobode in varnosti življenja. SV se s svojimi silami vključuje predvsem na taktični ravni. Te glede na sestavo in oborožitev dosegajo določen spekter bojne moči. Poudariti je treba, da ni zanemarljivo, kakšne sile prispevamo kot država članica v kolektivno obrambo Nata. Zavedajoč se osrednjih nalog zavezništva, kot izhajajo iz najnovejšega Strateškega koncepta (NATO, 2022), je treba iskati priložnosti za oblikovanje takih sil, ki bi učinkovito delovale v okviru kolektivne in nacionalne obrambe. Torej, uporaba in razvoj kopenskih sil, ki bi s svojo kompozicijo – premičnostjo (vozila in oprema), odzivnostjo (usposobljenost in pripravljenost) ter oborožitvenim potencialom (ustrezna ognjena zmogljivost) – predstavljale jedro obrambnih zmogljivosti.

SV prispeva svoje zmogljivosti zavezništvu predvsem v sile za delovanje v operacijah kriznega odzivanja ter mirnodobno sestavo Nata v tujini. S članstvom v vojaški zvezi Nato smo postali del prostora, ki sega tudi zunaj mej RS in predstavlja ozemlje kolektivne obrambe. S kolektivno obrambo krepimo svojo in skupno varnost v evroatlantskem prostoru. Delovanje v kolektivu zavezništva predpostavlja delitev bremen take obrambe in vzajemnosti pri tem. Kot država članica zveze Nato se moramo zavedati, da spadamo v prostor te zveze, v katerem so oddaljeni varnostni problemi na njenih mejah ali v notranjosti tudi naši.

Za razumevanje delovanja SV v operativnem okolju je pomembno poudariti ožje področje tega delovanja. To je kopensko okolje. Kopensko okolje je bistveno in edinstveno v tem, da ga naseljuje prebivalstvo. Zavezniške kopenske operacije se morajo spoprijeti s kompleksnostjo okolja, za katero sta značilni prisotnost prebivalstva in njegove infrastrukture (SVS Stanag 2288 (2) AJP-3.2(A), 2017, 1-2)

Delovanje v takem okolju je tesno povezano s poznavanjem značaja prihodnjih vojn (oziroma razmišljanjem o tem). Narava vojne, kot jo je razložil Carl von Clausewitz, pa se v prihodnosti ne bo spremenila. Vojno oblikujeta človeška narava in kompleksnost njegovega obnašanja z vsebovanimi omejitvami ter omejenimi fizičnimi zmogljivostmi. Pravih sprememb, tudi z napredkom v tehnologiji, mišljenju in doktrini, v naravi vojne ne bo. Nadaljeval pa se bo razvoj v značaju vojne in njenih metodah vodenja, kakor je bilo to že v preteklosti (Vego, 2007, XIV-3).

V zadnjih nekaj letih se konvencionalne sile zavezništva ponovno vračajo k politiki oziroma delovanju, ki spodbuja odvracanje in obrambo. Po začetku oboroženega spopada med Rusko federacijo (RF) in Ukrajino februarja 2022 je zavezništvo aktiviralo strateške načrte, s katerimi je na svoji vzhodni in jugovzhodni meji povečalo vojaško prisotnost (povečanje bojnih skupin s štirih na osem in možnost njihove krepitve na brigadno raven). Težišče delovanja zavezništva se torej od kriznega upravljanja in z njim povezanih operacij po svetu vrača h kolektivni obrambi ozemlja (NATO, 2023a).

3 Naloge Slovenske vojske in uporaba sil na taktični ravni

Slovenska vojska tvori jedro obrambnih zmogljivosti Republike Slovenije in je nosilka razvoja vojaških zmogljivosti ter vojaške obrambe države. Poslanstvo Slovenske vojske je z vojaškimi zmogljivostmi zagotavljati vojaško moč Republike Slovenije kot najmočnejši in skrajni instrument države za uveljavljanje oziroma uresničevanje njenih nacionalnih interesov in nacionalnovarnostnih ciljev (Obrambna strategija, 2013, 35).

Naloge Slovenske vojske so opredeljene v Zakonu o obrambi v 37. členu¹, njeno poslanstvo pa je opredeljeno tudi v Vojaški doktrini SV iz leta 2006. Doktrina navaja, da Slovenska vojska v sodelovanju z zavezniki odvrne vojaško agresijo na Republiko Slovenijo in prispeva k mednarodnemu miru in stabilnosti v mejah in zunaj meja zavezništva. Pri vojaški agresiji Slovenska vojska samostojno in v sodelovanju z zavezniki izvaja vojaško obrambo Republike Slovenije s ciljem pregona sovražnika in vzpostavitve suverenosti na celotnem ozemlju države (Furlan idr., 2006, 24).

Navedeni dokumenti različno opredeljujejo poslanstvo in naloge SV. V glavnem so naloge SV opredeljene v zakonu. Obstajajo pa tudi naloge, ki so vezane na članstvo v Natu oziroma na obrambne načrte tega zavezništva. Mednje spadajo zahteve po pospešenem razvoju zmogljivosti sil SV. Te zahteve so jasno deklarirane, zato se na to odzivajo tudi politični dokumenti z dolgoročno vizijo, kot je Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2040 (ReDPROSV40).

¹ Naloge SV: (1) izvaja vojaško izobraževanje in usposabljanje za oboroženi boj in druge oblike vojaške obrambe, (2) zagotavlja potrebno ali zahtevano pripravljenost, (3) ob napadu na državo izvaja vojaško obrambo, (4) ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojo organizacijo in opremljenostjo sodeluje pri zaščiti in reševanju, (5) izpolnjuje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami.

V dokumentu ReDPROSV40 najdemo nekaj izhajajočih nalog SV, ki so vezane na enotno poslanstvo zavezništva. V prvem razvojnem obdobju od leta 2023 do leta 2030 ReDPROSV40 kot enega izmed mejnikov predvideva preoblikovanje zmogljivosti sil na podlagi novega sistema mobilizacije sil Nata ter posodabljanje in graditev nove vojaške infrastrukture za potrebe ključnih zmogljivosti SV kot tudi v podporo zavezniškim silam, ki bodo prehajale čez naše ozemlje.

V drugem razvojnem obdobju, od leta 2031 do leta 2040, bo SV povečala sposobnost za sprejem, podporo in delovanje sil skupaj z zavezniškimi kopenskimi, zračnimi in pomorskimi silami pri morebitni prihodnji krizi (ReDPROSV40, 2022, 4–5).

Ob sedanjem stanju sil in trenutni infrastrukturi SV se postavlja vprašanje, kakšne ukrepe bo RS in s tem tudi SV sprejela za omogočanje in delovanje zaveznikov kot država gostiteljica. Krepitev prometne infrastrukture za logistične in druge premike z zahoda proti vzhodu (Koper–Lendava) postavlja v ospredje železniške zmogljivosti in ozka grla na prometnih vozliščih. Oskrba z gorivi in mazivi z lastnimi kapacitetami ter morebitna hramba streliva ter minskoeksplozivnih sredstev v na novo zgrajenih skladiščih spadajo med morebitne izhajajoče naloge.

Omeniti moramo tudi sile, ki te naloge opravljajo. Obstaja namreč verjetnost, da so sile, ki jih ima država članica na voljo za nacionalne potrebe (naloge), in tiste sile, ki jih prispeva v Nato (za kolektivno obrambo), velikokrat ene in iste. Glede kolektivne obrambe (in izhajajočih nalog) je vredno poznati predvsem 3. člen Severnoatlantske pogodbe, ki govori o pripravah svojih sil in sodelovanju v zavezništvu. Ta se glasi: »Za učinkovitejše doseganje ciljev te pogodbe bodo pogodbenice z nenehno in učinkovito samopomočjo ter vzajemno pomočjo vsaka zase in skupaj vzdrževale in razvijale svojo individualno in kolektivno sposobnost upreti se oboroženemu napadu« (NATO, 2023b). Kot veleva 3. člen, morajo države članice predvsem same skrbeti za svojo varnost in razvijati sposobnosti za obrambo.

SV mora biti torej pripravljena za opravljanje dodeljenih in izhajajočih nalog, in zato velja opozoriti tudi na morebitno ločevanje med silami za njihovo izpolnitev. Če se vrnemo k ReDPROSV40 (2022, 5), deklarirane nacionalne zmogljivosti naj bi izvajale naloge v združenih silah zavezništva, preostale sile pa obrambo nacionalnega ozemlja. Če deklarirane sile obsegajo srednjo bataljonsko bojno skupino (SBBSk) in srednji bojni izvidniški bataljon (SBIB), to pomeni, da preostale sile SV delujejo doma in so namenjene za delovanje na nacionalnem ozemlju.

Osrednji planski dokumenti (ReDPROSV40 2022, 7) predvidevajo obseg mirnodobne strukture do 10.000 pripadnikov z možnostjo povečanja za vojno stanje. Zakon o obrambi v 38. členu (ZObr, 38. člen) določa sestavo SV na stalno, mirnodobno in vojno. Vojna sestava se organizira in pripravlja v miru ter vključuje tudi pripadnike rezerve. Pri ugotavljanju potreb predvsem po (pogodbeni) rezervni sestavi in strateški rezervi izhajajo naloge določitve mirnodobnih in vojnih formacij, ki so temelj, da sploh vemo, koliko bomo imeli sil in kaj zanje potrebujemo.

3.1 Uporaba sil na taktični ravni

»Nad deželo lahko večno letiš, lahko jo bombardiraš, atomiziraš, zdrobiš v prah in iz nje izbrišeš življenje, toda če jo želiš braniti, zaščititi in ohraniti za civilizacijo, moraš to storiti na terenu, tako kot so to počele rimske legije, in svoje mlade može spraviti v blato.« (Fahrenheit v Vego, 2007, V-39)².

SV na svojem ozemlju zaradi danosti okolja upravlja večinoma kopenske sisteme obrambe. Prav tako smo kot člani zavezništva sprejeli nekatere skupne standarde in jih prenesli v slovenski vojaški standard (SVS). Med njimi tudi zavezniško kopensko taktiko (SVS Stanag 2605(2), ATP-3.2.1)³. Izražena namera za poenotenje zavezniških in nacionalnih dokumentov je v tem, da ohranimo enotnost prizadevanj in razumevanja pri vzpostavitvi zmogljivosti (npr. doktrinarna uporaba načrtovane izgradnje zmogljivosti, kot je srednji bojni izvidniški bataljon (SBIB)).

Kaj pa dejansko pomeni poenotenje z zavezniškimi standardi in kako se to kaže na delovanju SV? Natovi standardi (poslovenjeni v SVS) pomenijo zavezo za delo znotraj dežnika kolektivne obrambe oziroma pošteno delitev bremen vseh držav članic v razvijanju standardov za takšno obrambo. Kljub temu da v SV želimo biti enotni in prispevati v skupno dobro zavezništva, se v praksi kažejo nekatera odstopanja od zavez in tudi sprejetih standardov.

Izmed pomembnejših standardov, ki smo jih prevzeli v SV, je (posodobljena) zavezniška kopenska taktika ATP 3.2.1. Pri tem standardu, ki je bistven za kopensko delovanje SV v zavezništvu, moramo izpostaviti uporabo sil taktične

² »You may fly over a land forever; you may bomb it, atomize it, pulverize it, and wipe it clean of life – but if you desire to defend it, protect it, and keep it for civilization, you must do this on the ground, the way the Roman legions did, by putting your young men into the mud.«

³ S sprejetjem novih Natovih standardov za zavezniške kopenske sile iz leta 2018, ki predstavljajo vsebino za doktrino kopenskega bojevanja, bo verjetno potrebna prevetritev tudi Doktrine SV iz 2006.

ravni. Tako bomo v nadaljevanju lahko lažje opredelili dejavnosti SV v sestavi kopenskih zavezniških sil.

Standard oziroma Taktike zavezniških kopenskih sil (ATP 3.2.1) predpisuje, kako razumeti kopenske taktične operacije, ki se izvajajo v celotnem spektru konflikta na podlagi filozofije manevrskega pristopa, in kako pristopiti k njim. Tako se zagotovi primerna raven interoperabilnosti med načrtovanjem, usposabljanjem in izvajanjem delovanja. Je glavni vir doktrine zavezniških kopenskih sil taktične ravni (SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, 1).

Kot je jasno iz Resolucije o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske, sta glavna kopenska zmogljivost, ki jo gradimo, srednja bataljonska (bojna) skupina (SBBSk)⁴ in SBIB. Kopenske taktične operacije v zavezništvu predvidevajo delovanje sil v celotnem spektru konflikta in predvsem koherentnost pri načrtovanju, usposabljanju in izvajanju delovanj. SV pa priznava težave predvsem pri zagotavljanju kadrovskih virov in omejitve pri usposabljanju za delovanje. Glede na težave in omejitve bi lahko premislili, kaj bi SV sploh gradila za sodelovanje v celotnem spektru delovanj zavezništva. Zagotavljanje ene komponente bojne zmogljivosti prav gotovo spada v nabor ciljev (predstavlja tudi pravično porazdelitev bremena držav članic za zagotavljanje kolektivne obrambe). Medtem ko bi po letih zanašanja na partnerje in ob težavah v razvoju lastnih zmogljivosti ter pri izbiri drugih večjih vložkov morali biti bolj preudarni. Tako se nam zdi primeren pomislek, ali ima SV potencial (drastično povečanje virov in graditev infrastrukture v precej kratkem času) zagotavljati kompozicijo sil na ravni brigad oziroma bataljonov⁵ ob tem, kot navaja ReDPROSV40 (2022, 8), da se bosta SBBSk in SBIB gradili istočasno in da bo prav tako treba dograditi večino modulov za bojno podporo (rodovskih enot).

Kot navaja Žerjavič (Boc, 2022, 24–25), je načelo delitve bremen leta 2017 podrobneje pojasnil generalni sekretar zveze Jens Stoltenberg. Delitev bremen namreč ne pomeni samo zagotavljanja izdatkov za zmogljivosti, temveč se meri na tri načine: finančna sredstva (angl. *cash*), zmogljivosti (angl. *capabilities*) in prispevki v Natove misije (angl. *contributions to Nato missions*).

Za zavedanje, koliko SV že prispeva znotraj zveze Nato, je pomembno poznati podatke o prispevkih v Natove misije zunaj območja držav članic. Po številu

⁴ Srednja bataljonska bojna skupina, katere nosilec, sklepamo, bo srednji pehotni bataljon (SPB).

⁵ Najvišja enota za izvajanje združenega bojevanja na ozemlju Republike Slovenije bo brigada, za delovanje zunaj ozemlja Republike Slovenije pa bo najvišja enota bataljonska bojna skupina. Enote Slovenske vojske se bodo za delovanje in izvedbo nekaterih nalog lahko namensko oblikovale po načelu modularnosti.

napotnih pripadnikov držav članic na Natove misije na Kosovo, v Bosno in Hercegovino, Irak in Afganistan (v letih 2004 do 2018) na 100.000 prebivalcev ima Slovenija največji prispevek. Povprečje znaša skoraj 15 pripadnikov na 100.000 prebivalcev (Boc, 2022, 30).

Ob upoštevanju teh dejstev in poznavanju omenjenih načrtov (ReDPROSV40), ki predvidevajo ciljna stanja stalnih in rezervnih sil na 10.000 pripadnikov, se lahko vprašamo, kaj bi bilo res treba zagotavljati v zvezi Nato. Torej, ali res zmoremo in moramo ohranjati tak tempo napotitev sil v tujino (RS sodeluje v zavezništvu z največjim deležem pripadnikov na 100.000 prebivalcev) z vzporedno vzpostavitvijo bataljonskih kopenskih zmogljivosti.

3.1.1 Načrtovane kopenske zmogljivosti

Z uporabo sprejete zavezniške kopenske taktike smo preverili, kaj sploh pomenijo načrtovane zmogljivosti SBBSk in SBIB (uporaba kopenskih sil) za SV ter kako bi te prispevale k delovanju zavezniških sil (na taktični ravni). Kopenske sile se na taktični ravni uporabljajo za dejavnosti⁶, ki ustvarjajo učinke ali rezultate, ki podpirajo cilje in končno stanje operativne ravni. Poveljniki morajo dobro razumeti povezavo med operativnim cilji in dejavnostmi (SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, 1).

Na splošno se lahko vsaka kombinacija teh taktičnih načinov delovanja izvaja istočasno ali v neposrednem zaporedju v isti operaciji in celo z istimi silami, ne glede na vsebino delovanja. Pri vojaški kampanji v podporo miru, ki je v glavnem sestavljena iz stabilizacijskih dejavnosti, je morda treba napasti uporne nasprotnikove sile (ofenzivno delovanje) ali braniti varnostno bazo (defenzivno delovanje). Prehajanje med temi delovanji pa zagotavlja taktični način delovanja, ki povezuje, podpira ali ustvarja pogoje za ofenzivno, defenzivno in stabilizacijsko delovanje. To je prehodno delovanje ali dejavnosti za omogočanje delovanja (ibid., 10).

SV načrtuje vzpostavitev SBBSk in SBIB v glavnem za potrebe delovanja v zavezništvu. Ti dve zmogljivosti bosta za SV jedro kopenske bojne moči. Kot navaja ReDPROSV40 (2022, 9), bo v prvem razvojnem obdobju (2023–2030) vzpostavljena organizacijsko-formacijska sestava, ki bo omogočala najmanj

⁶ Izraz dejavnosti se uporablja za opis taktičnih načinov delovanja sil. Najpogosteje se celoten izraz »taktični načini delovanja« uporabljajo za označevanje načinov taktičnega delovanja, ki jih poveljnik lahko izvaja (ofenzivno delovanje, defenzivno delovanje, prehodno delovanje z dejavnostmi za omogočanje delovanja in stabilizacijsko delovanje).

90-odstotno popolnjenost najpomembnejših poveljstev in enot s poudarkom na srednjem pehotnem bataljonu, srednjem bojnem izvidniškem bataljonu, enotah za zagotavljanje modulov srednje bataljonske bojne skupine in enotah za zagotavljanje odzivnih sil doma ter v okviru zavezništva. Torej, velikanski kadrovske vloške SV in prispevek v zvezo Nato z elementoma, ki lahko izvajata tudi bojevanje (SBBSk in SBIB).

Kopenske (manevrske) sile se v splošnem delijo na težke, srednje in lahke (SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, 54). Platforma SBBSk (oziroma SPB) bi tako spadala med srednje sile, medtem ko bi po doktrinarnih značilnostih in glede na Natove standarde SBIB spadal med sile s posebnimi zmogljivostmi. S takšno klasifikacijo bomo lahko lažje uvideli, kakšne razsežnosti usposabljanja in sredstev bo SV potrebovala za certifikacijo obeh zmogljivosti.

Prav tako je tudi treba vedeti, kakšne zmogljivosti morata imeti po Natovih standardih. Oprli smo se na Natov dokument (Bi-SC, 2020, 1) *Capability Codes and Capability Statements* (CC & CS), ki zagotavlja pogoje za načrtovanje zmogljivosti, obrambno in operativno planiranje. Določa, katere zmogljivosti je treba uporabiti v načrtovalskih produktih, kot so minimalne zahteve zmogljivosti (angl. *minimum capability requirement*⁷).

Za srednji pehotni bataljon (platforma za SBBSk) temeljni standardi predvidevajo, da je na terenu sposoben zagotavljati visok tempo taktičnih dejavnosti manevriranja pod ognjem, z uporabo oklepnih transporterjev. Ti morajo zagotavljati dovolj ognjene moči, zaščite in bojiščne mobilnosti. Zmogljivost mora imeti tudi ukrepe in zaščito proti nasprotnikovim protitankovskim sredstvom. Osnovne zmogljivosti predvidevajo sposobnost za opravljanje različnih taktičnih in prehodnih nalog v sklopu brigade, z nekaterimi omejitvami v urbanem okolju, na pogozdenih območjih in v mobilnosti. Torej, skladno z nalogami za srednje sile (Bi-SC, 2020, 58).

Za SBIB (angl. *Combat Reconnaissance Medium Battalion*) temeljni standardi predvidevajo, da z bojnimi izvidniškimi vozili, ki zagotavljajo zadostno ognjeno moč ter zaščito med taktičnim in operativnim delovanjem, zagotavlja visok bojni tempo manevriranja v podporo operacije. Enota vrste SBIB mora biti sposobna izvajati bojno izvidovanje z vzporedno izvedbo manevra in zbiranja informacij. Ščiti glavnino in ohranja svobodo gibanja ter delovanja proti nasprotnim silam enake ali nižje ravni. Poleg omejitev v zaprtih in ruralnih okoljih mora biti

⁷ V drugem koraku Natovega obrambnega načrtovanja se opredelijo te minimalne zahteve zmogljivosti (vrsta in obseg), ki so potrebne za uspešno opravljanje aktualnih nalog zavezništva.

sposobna zagotavljati specialistične funkcije glede na tip svoje nadrejene enote (ibid., 67).

3.1.2 Zmožljivosti srednje bataljonske bojne skupine

Srednje sile so kopenske taktične sile, vkrcane v gosenična ali kolesna vozila z določeno premičnostjo in oklepno zaščito. Če so vkrcane na kolesna vozila, imajo večjo operativno premičnost kot težke sile, vendar manjšo strateško premičnost kot lahke sile. Ta kategorija sil obsega različno uporabo vozil in zmožljivosti od lahkih oklepnikov do večkolesnih oklepnih transporterjev z vgrajenimi topovi za hitro streljanje. Srednje sile imajo običajno na vozilih nameščeno podporno orožje, ki je namenjeno neposredni podpori izkrcanega moštva. Zaščita teh sil je odvisna od vrste uporabljenega vozila in sistema. Omejena zaščita se lahko okrepi z boljšim (reaktivnim) oklepom in sistemom aktivne zaščite. Kombinacija ognjene moči in zaščite, v pretežno pehotnih silah, zagotavlja celo vrsto možnosti uporabe teh sil. Srednje sile imajo nekaj izpostavljenih omejitev, kot so slaba zaščita pred lahkim oklepnim orožjem, visoke zahteve zagotovitve delovanja (pogonska goriva, zaloge streliva večjega kalibra) ter prečkanje ovir (potrebujejo pomoč inženirskih sil, podobno kot težke sile na terenu ali v urbanem okolju). Predvidena uporaba srednjih sil je lahko na kateri koli točki spektra konflikta, odvisno od dejavnikov iz okolja (sovražnik, pot premika, razvrščanje idr.). Taktične naloge, ki so primerne (zaradi značilnosti in omejitev srednjih sil) za srednje sile:

1. Naloge zavzetja slabo branjenih položajev in zaščite pred slabo oboroženimi nasprotniki.
2. Naloge sledenja in prevzemanja, predvsem kot ešalon ali delovanje po globini v podporo težkim silam; hitrost srednjim silam omogoča, da ne zaostajajo za težkimi.
3. Naloge zaščite in varnosti, kot sta bočna zaščita in delovanje zaščitnih sil.
4. Naloge odstranjevanja, zlasti na območjih, kjer sovražnik ni dobro zaščiten.
5. Izraba uspeha in pregon bežečega demoraliziranega sovražnika.
6. Spremstvo konvoja; premičnost na kolesnikih srednjim silam omogoča, da ne zaostajajo za kolesnimi vozili elementov zagotovitve delovanja ali nevladnih organizacij, ki potrebujejo zaščito na ogroženih območjih.

7. Varnost poti; zaradi hitrosti in minimalnega povzročanja škode na poteh so kolesna mehanizirana vozila dobra izbira za varnost glavnih oskrbovalnih poti.
8. Rezervne naloge; zaradi premičnosti in ognjene moči ter sorazmernega števila vojakov, ki niso na vozilih, so srednje sile primerne za rezervne naloge, zlasti med delovanjem, ki poteka na velikem območju delovanja.
9. Taktične naloge, povezane z zagotavljanjem stabilnosti.
10. Taktične naloge v podporo dejavnostim za omogočanje delovanja.

Bojna funkcija poveljevanja in kontrole za srednje sile običajno predvideva razvrstitev skupaj z oklepnimi silami ali v vlogi podpore, predvsem zaradi ognjene moči oziroma ker v svoji sestavi nimajo tankov SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, 55; 62–65). Na tej podlagi z uporabo privzetega standarda smo ugotovili, da bo za vzpostavitev SBBSk treba dobro utemeljiti odločitev glede tipa platforme vozila ter izbora oklepa in ognjene moči. Predvsem zaradi zagotavljanja vojaškega standarda, ki v domeni kopenskega bojevanja zavezništva točno predpisuje, katere naloge srednje sile lahko opravljajo. Sledi vprašanje, ali vse, kar smo prevzeli, tudi potrebujemo in lahko zagotovimo v domeni delovanja kopenskih sil na taktični ravni. To je povezano tudi z vizijo razvoja o tem, kakšna bo SV v prihodnje. Iz že sprejetih odločitev (upoštevajoč vsebino ReDPROSV40) se predpostavlja, da bomo najprej zmogljivosti vzpostavili, šele nato pa utemeljili, katere vrste sil bomo prispevali v zavezništvo in s kakšnim namenom.

Glede na doktrinarno uporabo takih sil (npr. v celotnem spektru konflikta z visoko operativnostjo in odzivnostjo v sklopu operacij) se je treba zavedati nekaterih vitalnih elementov. Mednje spadajo nabor in izobraževanje ključnega kadra (častnikov – poveljnikov, podčastnikov – inštruktorjev ter specialistov na novih vozilih in oborožitvenih ter drugih sistemih) ter zagotovitev delovanja in njihovo združeno usposabljanje (souporaba različnih modulov bojne podpore). Simulacije za potrebe načrtovanja opozarjajo na omenjen upad kadrovskih virov, ki poleg predvidene upokojitve večjega števila častnikov v naslednjih dveh letih še dodatno otežuje situacijo. Namreč za usvojitev znanja in pridobitev izkušenj se potrebuje čas. Poleg tega je za uspešno vzpostavitev kompleksnih oborožitvenih sistemov in enot pomembna tudi povezanost standardov dela.

Standardi dela in usposabljanja obsegajo tudi področje združenega usposabljanja. Glede tega ima SV sicer nekaj izkušenj, vendar je od prelomnega usposabljanja bataljonske ravni leta 2006 minilo že dolgo časa. Takratno usposabljanje je namreč prikazalo bataljonsko vajo z bojnim streljanjem in delovanjem

kompozicije bataljonske bojne skupine z zmogljivostmi za omogočanje delovanj (angl. *enabler*). Enota 10. motoriziranega bataljona je z uspešno vajo, s katero je prikazala združeno delovanje bataljonske ravni na madžarskem vojaškem poligonu Varpalota, pridobila Natovo certifikacijo kot potrdilo za napotitev na misijo na Kosovu (Langerholc, 2022, 57–58).

Dilema je v tem, da za vzpostavitev kopenskih zmogljivosti, ki jih bo SV namenila v zavezništvu, umanjka povezanost prakse in izkušenj. Prenos izkušenj je nekako zvođenel zaradi prelaganja vzpostavitve ključnih bojnih zmogljivosti in tako so nekateri poveljujoči na nižji taktični ravni nadaljevali kariero brez takih znanj. Obenem pa je povprečna starost ključnega kadra, ki je na voljo za uvajanje in vzpostavitev nove zmogljivosti in tehnike, (pre)visoka. Kakor koli, ugotovili smo, da so okoliščine za vzpostavitev ključnih kopenskih zmogljivosti oteževalne. Ne glede na to smo nadaljevali raziskovanje, kakšne so dejavnosti SV v zavezništvu. Torej, kakšne kopenske zmogljivosti nameravamo ponuditi v Natu. Iz doktrinarnih podlag izhaja, da SBBSk spada med sile za bojno podporo oziroma podporo težkim ali glavnim silam za bojevanje. Tako smo dobili enega izmed indikatorjev o tem, kakšen značaj sil bomo gradili znotraj zavezništva. Torej deklarativno kot srednje kopenske sile, ki po tipologiji predvidenih nalog bolj spadajo med sile za omogočanje delovanj ali med dejavnosti za omogočanje delovanja.

SBBSk smo uvrstili po standardu ATP-3.2.1 za zavezniško kopensko taktiko in po enakem postopku smo to naredili tudi za SBIB. Nato znotraj terminologije glede kopenskih sil vsebuje tudi nekatere razlike oziroma podrobnosti. Poleg klasičnih (težke, srednje, lahke) navaja tudi oklepne, mehanizirane, motorizirane, specialne in sile s posebnimi zmogljivostmi (zračnopremične, zračnojurišne, zračnodesantne, amfibijske, gorske in izvidniške sile).

Tako ugotavljamo, da izvidniške sile delujejo kot bojni element ali element bojne podpore in so kot sile s posebnimi zmogljivostmi lahko del težkih, srednjih ali lahkih sil, odvisno od njihove sestavne opreme. Njihov osnovni namen je pridobivanje informacij, običajno o sovražniku in zemljišču. Podpirajo obveščevalno bojno funkcijo. Čeprav je njihova glavna vloga pridobivanje informacij, lahko nekatere izvidniške sile dobijo tudi bojne naloge, običajno kot del zaščitnih sil, ki varujejo širino obrambe ali bok. Izvidniški element z agresivnejšo nalogo, kot je varovanje boka druge enote, ima bojno vlogo in mora imeti ustrezno ognjeno, zračno in letalsko podporo. Nekatere izvidniške sile se lahko bojujejo za pridobivanje informacij. Takšne izvidniške sile morajo biti opremljene in usposobljene za takšno delovanje (SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, 58).

3.1.3 Zmogljivosti srednjega bojnega izvidniškega bataljona

Upoštevalo, kar smo ugotovili že za SBBSk, podobno za vzpostavitev SBIB predstavljajo izziv tehnika, vozila in specialistična usposobljenost. Trenutno lahko v SV po specialistični izobrazbi in usposobljenosti kadrovsko zagotovimo dva pehotna izvidniška voda, ki pa žal nista stoodstotno popolnjena ter opremljena s primernimi vozili in tehniko. Takšno je dejansko stanje. Iz tega izhaja, da bi bilo treba načrtovati precejšnje povečanje sil v specialistični usposobljenosti po standardih vojaka pehote izvidnika. Slednje v sebi nosi izziv doseganja in upoštevanja standardov za izgradnjo takšnih specialistov, saj imajo predvidene zmogljivosti SBIB v zavezništvu jasno predpisane naloge. Zanje se zahteva določena stopnja kakovosti in znanja.

Premestljive sile, predvsem SBIB, ki bo poleg SBBSk namenjen delovanju v okviru zavezništva in EU (ter na nacionalnem ozemlju), bodo morale biti sposobne opravljati naloge v operacijah visoke intenzivnosti v zahtevnejših geografskih in klimatskih razmerah (ReDPROSV40, 2022, 6). Ambicije teh zmogljivosti so hkrati tudi pokazatelj tega, kakšno bo težišče dejavnosti SV pri opravljanju poslanstva v zavezništvu. Ukrepi SV glede težišč znotraj kopenskega delovanja se navezujejo na našo hipotezo, ki temelji na premisi uspešnega namenskega usposabljanja za potrebe operacij zavezništva.

Za delovanje sil na taktični ravni in v operacijah visoke intenzivnosti smo glede ambicij SV, ki za takšno delovanje predvideva vzpostavitev SBIB, osvetlili nekatere objektivne (glede na geografski položaj RS) in Slovenski vojski lastne okoliščine.

Prostor in trenutne zmogljivosti SV. Delovanje v razmerah visoke intenzivnosti, v zahtevnih geografskih (3D prostor) in klimatskih razmerah, kot je gorsko okolje, po katerem je tako zelo značilna RS, zahteva enote s posebnimi zmogljivostmi – specialne, izvidniške oziroma gorske. SBIB seveda spada v ta spekter ambicij, vendar se je delo pehotnih (in gorskih) izvidniških enot SV (predpostavljamo, da bo jedro te zmogljivosti oblikovano okrog selekcionirane pehote in obveščevalno-izvidniške stroke ter specialnosti) v takem okoljih žal zapostavljalo. Razvijanje in nabiranje izkušenj v takem okolju je z lastnimi izvidniškimi ali gorskimi enotami bolj izjema kot pravilo, ob dejstvu, da so najizrazitejši geografski element, ki pokriva dobršen del nacionalnega ozemlja, hribi in gore. Delovanje enot s posebnimi zmogljivostmi v takih okoljih zahteva prilagoditve in svojevrstnost taktike, bolj zahtevno logistično zagotovitev, več opreme in več posebne opreme ter predvsem večje psihofizične sposobnosti žive sile. Danes takih zmogljivosti v

SV nimamo zagotovljenih na ravni, ki bi nam vlivala optimizem in na kateri bi lahko postavili trdno osnovo za vzpostavitev SBIB.

SBIB bo del premestljivih oziroma deklariranih sil, verjetno predvidenih za delovanje predvsem v zavezništvu. Ali bo nekoč del brigadnih bojnih skupin na vzhodnem krilu zavezništva, je za zdaj samo ugibanje, vendar pa doktrinarno spada ravno v takšno kompozicijo sil. Ameriška vojska je leta 2016 izdala publikacijo *Army Techniques Publications (ATP) 3-20.96*, ki zagotavlja doktrinarna izhodišča in usmeritve za izvidniške enote, ki izvajajo izvidniške in varnostne operacije. Publikacija je uporabljena kot eden izmed virov SV v taktični študiji o SBIB, zato jo za potrebe našega raziskovanja tudi omenjamo.

Po zavezniški kopenski taktiki in ameriških doktrinarnih usmeritvah o uporabi bojnih izvidniških bataljonov je zmogljivost SBIB visoko kakovostno sredstvo za oblikovanje razmer na bojišču in eno izmed glavnih orodij poveljnikov v združenih operacijah. Dodatna dimenzija uporabe takih sil je tudi pričakovan in načrtovan stik z nasprotnikom. Taka dimenzija spreminja zavedanje delovanja in uporabe sil SV v okviru zavezništva. Ne gre samo za zavedanje, temveč predvsem za bojni način delovanja, kar pomeni tudi več kinetike, in ki pod vprašaj postavlja dosedanje omejitve (ali jih celo odpravlja), ki smo jih imeli v mednarodnih operacijah in na misijah (MOM).

Uporaba izvidniških enot namreč obsega izzive vojaških kopenskih delovanj na poseljenih območjih. Zanje je bistvena sposobnost izvajanje izvidniških in varnostnih delovanj v tesnem stiku z nasprotnikom in civilnim prebivalstvom. Te sposobnosti omogočajo brigadni bojni skupini doseči jedro poslanstva. Izvidniške enote poveljniku olajšajo uporabo zmogljivosti, da lahko skoncentrira težišče bojne moči proti nasprotniku v odločilnem času in kraju ter sprejme primerne odločitve za izkoriščanje uspeha, ko se pripravlja na naslednjo nalogo (FM 3-98, 2023, 21).

Glede na vrsto opreme in platforme vozil se bojni izvidniški bataljoni (v ameriški terminologiji se uporablja izraz *cavalry squadron*) uvrščajo v različne elemente kopenskih sil. Pri SBIB že ime nakazuje, da gre za srednji bataljon. Tako sklepamo, da bo za vzpostavitev zmogljivosti SBIB verjetno prednost dobil manever in da bo moralo priti do kompromisa med ognjeno močjo ter zaščito. Ameriška publikacija ATP 3-20.96 ponuja doktrinarne smernice za bojne izvidniške sile pri varnostnih nalogah. Razlikuje več različnih tipov enot, kamor se uvrščajo bojne izvidniške enote. Upoštevajoč izkušnje in tradicije pehotnih oziroma motoriziranih bataljonov SV (uporaba izvidniških elementov ravni voda ni na

ravni, ki bi jo lahko primerjali z vzpostavitvijo prihodnjih zmogljivosti velikosti bataljona takega tipa), nam je bližje razmišljanje, da bi SV lahko razvijala SBIB tipa pehotne brigadne bojne skupine ali tako imenovane brigadne bojne skupine Stryker.

Med njima so razlike predvsem v vrsti vozil in uporabi izkrcanega dela. Medtem ko ima pehotna brigadna zmogljivost dveh čet na kolesnikih ter ene izkrcane čete, ki je premična z letali ali helikopterji, je brigada na izvidniških vozilih Stryker bolj premična in lahko pokriva večje razdalje (ATP 3-20.96, 2016, 21–23). Ne glede na razlike med njima in izbiro poti za vzpostavitev SBIB bodo zmogljivosti in oprema tako dobre, kot bo usposobljeno moštvo, ki jih bo upravljalo.

4 Slovenska vojska in dejavnosti za omogočanje delovanja

Slovenska vojska je z zadnjo transformacijo dobila novo sestavo, ki kaže pretežno pehotno organizacijo. Bojna moč SV temelji na štirih pehotnih polkih, ki imajo znotraj brigad na voljo še več bojnih »multiplikatorjev«. Z njihovo pomočjo je vsaka izmed pehotnih brigad, vsaj v teoriji, sposobna oblikovati bataljonsko bojno skupino za potrebe zavezništva. Kakršna koli že je ali bo sestava SV v prihodnje, je dejstvo, da njena bojna moč temelji na pehotnih enotah ravni bataljona oziroma brigade. Vprašanje pa je, kakšno vrsto pehote naj bi te enote imele (Potočnik, 2014, 96).

4.1 Delovanje Slovenske vojske v Natu

Naše oborožene sile so pretežno kopenska vojska, ki so tudi skozi zgodovinsko retrospektivo imele tak značaj. Identiteta današnje SV se je spreminjala in oblikovala v času sodelovanja v večnacionalnih vojskah (avstro-ogrška, jugoslovanska), vse do Teritorialne obrambe in novonastalih oboroženih sil ob osamosvojitvi. Danes jo, čeprav je še vedno domača slovenska vojska namenjena obrambi domovine, zaznamuje predvsem sodelovanje v mednarodnih povezavah in zavezništvih. Najbolj se udejstvovanje SV v severnoatlantskem zavezništvu konkretizira s prispevkom v MOM, v odzivnih silah, kot so NRF (angl. *Nato Response Force*), NRI (angl. *Nato Readiness Initiative*) ter VJTF (angl. *Very High Readiness Joint Task Force*) in v mirnodobni sestavi SV v tujini. Tako po javno dostopnih podatkih iz maja 2023 SV v Natovih operacijah in na misijah sodeluje z 295 pripadniki. V mirnodobni sestavi Nata SV zagotavlja pripadnike na 72 dolžnostih. Poleg številčnega prispevka pa RS s sestavo SV zagotavlja enega od

Natovih centrov odličnosti. Od marca 2015 se tako gorsko bojevanje zavezništva razvija tudi s pomočjo SV (Slovenska vojska, 2023a).

Sodelovanje SV v Natu je omejeno na lahke in srednje (predvsem) kopenske sile, ki delujejo v sklopu večjih mednarodno oblikovanih bojnih skupin ali operacij. Takšne sile, npr. motorizirana pehota ali izvidniške enote, poslani v MOM za opravljanje stabilizacijskih dejavnosti in drugih podpornih nalog, pomenijo podporo dejavnostim za omogočanje delovanja.

V strateškem konceptu Nata za leto 2022 (NATO, 2022) so izoblikovane tri ključne naloge: odvracanje in obramba, krizno upravljanje in preventiva ter kolektivna varnost. To podpira⁸ tudi RS s svojimi razvojno usmerjevalnimi dokumenti, ki za obrambno področje predvidevajo, da bo RS načrtovala razvoj vojaških zmogljivosti skladno s svojimi potrebami in zmožnostmi ter v dogovoru z Natom, pri čemer bo zagotovljena premestljivost najmanj polovice aktivnih sil kopenske komponente SV. Najmanj petina teh sil – tj. najmanj deset odstotkov kopenske komponente SV – bo stalno ohranjala visoko stopnjo pripravljenosti na nacionalnem ozemlju ali sodelovala v mednarodnih operacijah in na misijah (Obrambna strategija 2019, 17).

S tem, ko se SV organizira za sodelovanje v nalogah Nata, po svoje udejanja delovanje zavezniških sil. Pri tem delovanju po svojih zmožnostih poskuša opraviti predvsem ključne naloge Nata. Izmed teh nalog odvracanja na taktični ravni opravlja s sodelovanjem v mednarodni bojni skupini v Latviji in na Slovaškem. SV sodeluje tudi v enem izmed ključnih stebrov Nata, to je krizno upravljanje. Spada med pomembnejše varnostne naloge, ki potekajo ves čas. Na področje kriznega upravljanja Nata poleg operacij po 5. členu Severnoatlantske pogodbe spadajo tudi operacije kriznega odzivanja. Te so tako imenovane »non-article 5 operacije«, ki so leta 1999 s tedanjim Strateškim konceptom postale del kriznega upravljanja Nata. SV dobršen del svojih nalog opravlja v obliki kriznega odzivanja (na Kosovu, v Bosni in Hercegovini) in tako podpira zavezniške cilje (NATO, 2023c).

V Natu je instrument zagotavljanja mednarodne varnosti kolektivna obramba. To smo z vstopom v zavezništvo leta 2004 ponotranjili in tako okrepili varnost RS. SV je kot del obrambnega sistema nacionalne varnosti ključen element, ki sodeluje v zavezniškem, torej lastnem zagotavljanju varnosti. Namreč RS se brani

⁸ Sicer je Obrambna strategija nastala precej pred zadnjim Strateškim konceptom Nata, vendar ker se ključne naloge Nata niso toliko spremenile, je podlaga, na kateri strategija usmerja delovanje SV, še vedno aktualna. Sicer pa je politika napovedala novo različico Obrambne strategije RS.

z lastnimi silami in po načelu kolektivne obrambe, katere osrednji del je 5. člen Washingtonske pogodbe, ki navaja, da napad na eno državo ali več držav članic pomeni napad na vse države članice (Slovenska vojska, 2023b).

SV poleg tega, da zaupa drugim državam članicam, mora sama razvijati in aktivno sodelovati v temu konceptu kolektivne obrambe. Prevzeti mora svoj del bremen (dejavnosti pri zagotavljanju varnosti) in sorazmeren delež odgovornosti za vzdrževanje varnega okolja. SV ima sile, ki jih namenja v MOM, precej razpršene, saj poskuša enakopravno sodelovati v vseh večjih organizacijah, katerih članica je RS. Dejstvo je, da SV sodeluje praktično v vsaki večji operaciji kriznega odzivanja Nata na kopnem, z napotitvijo ali s silami v pripravljenosti. Prizadevanje za izvedbo vseh teh nalog je veliko. Mogoče celo preveliko, da bi se SV lahko osredotočila na vzpostavitev ciljnih zmogljivosti v okviru zavezništva. Kolektivna obramba in povezava ter razumevanje 3. in 5. člena so nekaj, kar bi moralo biti za delovanje SV na strateški ravni točka osredotočenja (angl. *center of gravity*).

Verjetno bi bilo za uspešnejšo vzpostavitev zmogljivosti treba zmanjšati prisotnost v tujini. Vsaj za čas, da se sile konsolidirajo in pripravijo pogoji ter zagotovijo potrebni viri. Primer vzpostavitve kopenskega odreda za specialno delovanje SV in doseganja končnih operativnih zmogljivosti (certifikacija) te enote je dobra praksa, ki kaže na izbiro prioritet za doseganje višjih ciljev. V specialni enoti je bilo za potrebe izpolnjevanja Natovih standardov in posledično za vključitev v sile VJTF za nekaj časa ustavljeno delovanje v MOM. Tako so se lahko posvetili vzpostavitvi kolektiva ter dousposabljanju individualnih specialnosti, kar je odločilno pripomoglo h končnemu uspehu.

4.2 Dejavnosti za omogočanje delovanja

Prehodno delovanje in dejavnosti za omogočanje delovanja povezujejo in podpirajo prehod med različnimi načini in vrstami taktičnega delovanja, npr. med načrtovanimi napadi ali kadar prehajamo z obrambnega položaja na obrambni položaj. Izvajajo se lahko za vzpostavitev ali prekinitev stika s sovražnikom ali brez bojnega stika. Dejavnost za omogočanje delovanja se nikoli ne izvede samo zase. Njena izvedba mora voditi v dejavno uresničevanje drugega načina ali vrste taktičnega delovanja. Uspešna in hitra izvedba teh taktičnih dejavnosti je odvisna od dejavnikov, kot so prenos odločanja, postavitve štabov na isto lokacijo, povezava in preprost načrt (SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, poglavje 7: 5–6).

Iz opisa dejavnosti za omogočanje delovanja, kot ga opredeli slovenski vojaški standard oziroma vojaška literatura, ki se uporablja v Natu, izhaja, da v bistvu govorimo o prehodnem delovanju. Med prehodno delovanje med drugim uvrščamo izvidovanje, varovanje, premik v stik in boj v srečanju. Torej takšne naloge, ki jih za SBIB in tudi za SBBSk predvideva Natova taktika kopenskih sil⁹. Zato sklepamo, da s tem, ko SV za razvoj kopenske bojne moči vzpostavlja bataljonske zmogljivosti, zagotavlja tudi svoje težišče dejavnosti sil za omogočanje in podporo kopenskega delovanja v zavezništvu.

SV je v vsem svojem času sodelovanja v operacijah kriznega odzivanja oziroma v MOM bolj ali manj uspešno opravljala naloge. Prispevala je predvsem v kopensko domeno delovanja zavezništva. Opravljanje nalog v teh operacijah je morala uskladiti z različnimi dejavnostmi, ki so tako ali drugače podpirale in omogočale vojaško delovanje. Trdimo, da je SV uspešno opravila naloge zaradi razvoja in namenskega usposabljanja izbranih pehotnih enot in drugih dejavnosti (informacijsko delovanje, dejavnost vojaške policije, obveščevalna dejavnost, uporaba KIS itn.) v podporo kopenskemu delovanju. Torej kot bojna podpora.

Okolje operacij oblikuje predpostavke za svoje delovanje in te so ustvarile zakonitosti, ki so merilo uspeha bojnega udejstvovanja. Kot pojasnjuje Vego (2007, XII–14), so se ustalili določeni funkcionalni koncepti, ki se nanašajo na poveljevanje in nadzor, manevriranje, ogenj, zaporedje in sinhronizacijo bojnih aktivnosti, ohranjanje, zaščito in regeneracija bojnega potenciala. Ključ do uspeha operacije je sozvočje (zaporedje in sinhronizacija) ene ali več dejavnosti. Vsak funkcionalni koncept vključuje številne omogočitvene koncepte, ki opisujejo taktike, tehnike in postopke (TTP), kako je treba izvesti neki funkcionalni koncept. Tak koncept, ki opisuje TTP, poimenovan tudi omogočitven (angl. *enabling concept*), lahko obravnava posebne organizacijske možnosti, oborožitvene sisteme, usposabljanje ali izobraževalne postopke ali tehnike.

V takšni logiki delovanja operacij je SV s svojimi zmogljivostmi vselej morala zagotavljati takšne in drugačne namenske sile. Kot ugotavljamo, so za uspešno delovanje operacij potrebni koncepti, ki omogočajo. Konkretno ti koncepti predvidevajo uporabo tako imenovanih sil za omogočanje delovanja. V tuji vojaškostrokovni literaturi je uveljavljen izraz omogočiti (angl. *to enable*) oziroma dejavnosti za omogočanje. Takšne sile in dejavnosti podpirajo vojaško delovanje.

⁹ Občasno še vedno uporabljamo izraz Nato ali zavezništvo za predpisane norme delovanja na kopnem zaradi poudarka, da je to standard, ki smo ga prevzeli. Zato se moramo zavedati, kaj to pomeni za delovanje zmogljivosti SV na kopnem. Ni več prostora za različne interpretacije o tem, kaj naj bi predvidene zmogljivosti SV za takšna delovanja morale zagotavljati (in tudi, kako morajo biti opremljene).

Do uveljavitve in razumevanja takšnega koncepta delovanja prihaja pri združenih zavezniških dejavnostih za omogočanje in podporo delovanja. Kot navaja Zavezniška združena doktrina za kopensko delovanje (SVS Stanag 2288 (2) AJP-3.2(A), 2017, 34–35), kopenske sile v nekaterih primerih izvajajo te dejavnosti z uporabo lastnih enot, medtem ko v drugih primerih poveljnik kopenske zvrsti in njegovi podrejeni prispevajo k aktivnostim, ki potekajo samo na ravni poveljstva združenih sil ali združenih namenskih sil. Tako na primer psihološko delovanje (angl. *PSYOPS, psychological operations*) zagotovi poveljstvo zvrsti za psihološko delovanje. Izvajanje takšnih dejavnosti bi za SV v prihodnosti lahko pomenila uporaba (načrtovane) kibernetске enote.

Dejavnosti za omogočanje delovanja so raznovrstne in imajo glede na svoj značaj različne vidike. V nasprotju z drugimi vrstami taktičnih dejavnosti (ofenzivnimi, defenzivnimi) nimajo skupne skupine vidikov ali dejavnikov načrtovanja. Njihovo izvajanje usmerjajo trenutne okoliščine in druga delovanja, do katerih bodo vodile. Za dejavnosti za omogočanje delovanja veljajo kontrolni ukrepi, ki se uporabljajo v ofenzivnem in defenzivnem delovanju in jih usmerja presoja poveljnika (SVS Stanag 2605 (2) ATP-3.2.1 (B), 2018, poglavje 7: 5–6).

Med vrste dejavnosti za omogočanje delovanja spadajo: izvidovanje, zagotavljanje varnosti in zaščite, napredovanje v stik, boj v srečanju, povezovanje enot, umik, prosti samostojni umik, zamenjava enot in zamenjava obkoljenih sil, pohod (vključno s konvoji) ter prečkanje in preboj skozi ovire (ibid., 5–6). Prav tako obstaja povezovanje med drugimi zvrstmi in silami za omogočanje in podporo delovanja. Slednje praviloma morajo zagotavljati široko paleto sestavnih dejavnosti. Te omogočajo in podpirajo vojaško delovanje oziroma operacijo. Po zavezniški združeni doktrini za kopensko delovanje (ibid. 34) med take dejavnosti štejemo: vojaško inženirstvo, dejavnost vojaške policije, KIS, logistiko, združeno zračno obrambo, JRKB-obrambo, nadzor zračnega prostora, obveščevalno dejavnost in informacijsko delovanje skupaj s civilno-vojaškim sodelovanjem (angl. *civil military cooperation, CIMIC*).

Zavedati se je treba, da sodelovanje v zavezništvu vsebuje določena pravila in standarde. RS je prevzela nekatere obveznosti in s tem tudi odgovornosti do izpolnjevanja skupnih norm. Tako je na primer naša država prevzela združeno doktrino za kopenske operacije (delovanje) kot slovenski vojaški standard. S tem je nastala sprememba, saj je treba te norme uveljaviti. Združena doktrina za SV tako pomeni tudi načrtovanje in izvedbo kopenskih delovanj v združenem (angl. *joint*) in večnacionalnem (angl. *combined*) okolju (MORS, 2018).

4.3 Težiščne dejavnosti

Dejavnosti za omogočanje delovanja oziroma prehodno delovanje je način delovanja, ki povezuje, podpira in ustvarja pogoje za druge oblike delovanja (ofenzivno, defenzivno in stabilizacijsko). Razumevanje okvirja takšnega delovanja smo za potrebe naloge razširili na raven SV in raziskali, kako naša vojska konceptualno in dejansko deluje znotraj zavezništva v okviru omogočanja kopenskega delovanja. Glede na sodelovanje v operacijah kriznega odzivanja in dojemanje varnostnega okolja zavezništva SV nima težav s prispevanjem (v okviru svojih zmožnosti in določenih omejitev oziroma pridržkov o uporabi enot) k skupnim nalogam obrambe in varnosti. Ob tem se nam postavlja vprašanje, kaj je pri delovanju v okviru zavezništva težišče dejavnosti. Odgovor bi bil, da bi težiščne dejavnosti SV morale predstavljati priprave na vojaško obrambo lastnega ozemlja oziroma države. Tako kot veleva stara modrost: če želiš mir, se pripravljaj na vojno. Vendar ob spremljanju delovanja SV v Natu odgovor ni več tako enopomenski. SV se usposablja in pripravlja predvsem za delovanje na misijah v tujini. V primeru misije SV na Kosovu, kjer slovenske oborožene sile zagotavljajo predvsem svobodo gibanja in varno okolje, je poslanstvo izvajanje nekinetičnega delovanja s skupinami za povezave in nadzor (angl. *Liaison Monitoring Team*, LMT). Za takšno obliko delovanja, ki ima prvine stabilizacijskega in prehodnega delovanja, so doma primerno načrtovane tudi priprave. Te pa so postale osnovna vsebina usposabljanja enot.

Težišče delovanja SV v zavezništvu bi moralo biti povezano z njenimi cilji oziroma potrebami lastne države. Omenili smo že, kaj SV deklarativno in dejansko prispeva za skupne naloge zavezništva. Prav tako so znani (napovedani) ciljni razvojni projekti v ReDPROSV40, na podlagi česar je mogoče sklepati o težiščih razvoja. Ta so v kopenski domeni osredotočena na bataljonsko bojno skupino in bojni izvidniški bataljon. V težišču obeh zmogljivosti pa gnezdi kadrovski potencial, njuni pripadniki, ki jima bodo vdihnili življenje. Saj le razvoj in obstoj človeških virov lahko uskladi cilje, ki omogočajo delovanje SV doma in na tujem.

Iz tega so jasne težiščne dejavnosti. Te morajo biti del večje celote (Obrambna strategija in Resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS). Namreč obstajati mora sinhronizacija težišč nacionalno strateških in vojaško usmerjevalnih dokumentov s prevzeto odgovornostjo v mednarodnih organizacijah. Z delovanjem v teh organizacijah naj bi se naša nacionalna težišča uskladila s kolektivnimi cilji, ki jih prevzemamo s članstvom. Cilj vojaškega delovanja je tisto, kar opredeljuje okvir, znotraj katerega se določi težišče. Cilj in težišče morata biti v ravnovesju.

Cilj in njegove okoliščine so tisto, kar določa težišče, in ne nasprotno. Največja uporabnost povezave med ciljem in težiščem je v tem, da zagotavlja usmerjenost prizadevanj za doseganje cilja. Tako se zmanjša verjetnost, da so uporabljeni cilji, postopki in viri neuskklajeni in nepovezani (Vego, 2007, VII–24-25). Torej iz trenutnih nalog ter zmogljivosti sil SV, ki delujejo v okviru zavezništva, sklepamo, da so cilji (glede na trend približevanja vojaških groženj nacionalnemu ozemlju) povezani predvsem z zagotavljanjem odvracanja in obrambe. Poleg MOM na Kosovu je za RS pomembno še predvsem delovanje znotraj Nata, in to v bojni skupini na Slovaškem. V okviru Aktivnosti okrepljene budnosti (angl. *enhanced Vigilance Activities*, eVA) SV z motorizirano (lahko) pehotno četo podpira celovito in okrepljeno odvracalno ter obrambno držo zavezništva (Slovenska vojska, 2023c). SV s silami in izvedbo nalog oblikuje svoj način delovanja, nekoliko pa tudi značaj. Upoštevajoč preusmerjanje na bolj prehodno vrsto delovanja na misiji na Kosovu in na taktične naloge podpore, povezovanja, zaščite, varnosti in zagotavljanja stabilnosti, ki so značilne za sile trenutno na Slovaškem ali v Latviji (Okrepljena prednja prisotnost), je mogoče sklepati o težišču SV. Obenem pa je jasno tudi, da kopenska domena in njene sile za dejavnosti SV v zavezništvu predstavljajo jedro zmogljivosti, ki jih ima na voljo RS. In jedro zmogljivosti ima značilnosti sil za omogočanje delovanj.

5 Sklep

Iz sinteze doktrin ter načrtovalskih dokumentov na eni in napovedanih kopenskih zmogljivosti v obliki SBBSk in SBIB ter aktualnih prispevkov SV v sile Nata na drugi strani smo ugotavljali, kako SV znotraj zavezništva deluje kot zmogljivost za omogočanje delovanja. SV s svojimi dejavnostmi ustvarja delovanje in zanje uporablja konkretne zmogljivosti. Presojajo aktualnih načrtov zmogljivosti smo poskušali opraviti kritično in primerjalno glede na trenutno stanje sil, da bi konstruktivno razmislili o ključnih kopenskih silah za omogočanje oziroma podporo bojevanja. Kopenske sile (za omogočanje delovanja) so namreč središče vojaškega aparata v nacionalnovarnostni sestavi. Za preverjanje hipoteze smo uporabili tudi raziskovalna vprašanja, s katerimi smo ohranjali težišče na kopenskih dejavnostih.

Prvo raziskovalno vprašanje se je glasilo, kaj je težišče dejavnosti SV, s katerimi prispeva k delovanju zavezniških sil. SV v sestavo zavezništva prispeva enote in posameznike, s katerimi oblikuje delovanje zavezniških sil. Usposabljanje in priprave kontingentov za naloge v zavezniških silah tako določajo dejavnosti SV.

Način delovanja, ki ga SV zagotavlja v zavezništvu v taktičnem smislu, predstavlja prehodno delovanje z dejavnostmi za omogočanje delovanja.

Drugo raziskovalno vprašanje se je glasilo, kako se SV organizira in podpira tri ključne naloge Nata. SV se za naloge in podporo zvezi Nato aktivno odziva ves čas. Dejali bi, da celo velikopotezno, upošteva velik prispevek v moštvu za naloge odvracanja in obrambe v Latviji in na Slovaškem ter za poslanstvo kriznega upravljanja na Kosovu. SV prav tako ohranja znaten delež sil v pripravljenosti (VJTF, NRI in NRF), ki so na voljo za krizno posredovanje v okviru zveze Nato. SV razume nalogo kolektivne varnosti predvsem s prispevki na misije in hkratnim odlašanjem vzpostavitve večjih kopenskih zmogljivosti. Te pa so za kolektivno varnost v okviru Nata za RS bistvene.

Tretje raziskovalno vprašanje se je glasilo, katere ukrepe SV predvideva za težišče dejavnosti sil za omogočanje in podporo kopenskega delovanja. Sklenili smo, da SV s sodelovanjem svojih enot lahke in srednje ravni zagotavlja in omogoča delovanje kopenskih sil v zvezi Nato. Temeljna elementa kopenske bojne moči za RS in podporo kopenskega delovanja v zvezi Nato predstavljata predvidena SBBSk in SBIB. S sprejetimi doktrinarnimi standardi zveze Nato ima SV na voljo ukrepe za učinkovito sodelovanje v večnacionalnem in združenem delovanju. SV je svoje težišče postavila na srednje pehotne sile, ki bodo v kopenskem delovanju omogočale prehod med različnimi taktičnimi načini delovanja v okviru večjih večnacionalnih oziroma združenih operacijah zveze Nato.

Z raziskovalnimi vprašanji smo si tlakovali pot do hipoteze, ki pravi: SV uspešno uresničuje nalogo podpore kopenskega delovanja s ciljnim razvojem in namenskim usposabljanjem svojih enot v operacijah kriznega odzivanja zavezniških sil. S pridobljenimi ugotovitvami smo hipotezo potrdili. Namreč SV je izvorno kopenska vojska, ki je z dosedanjim razvojem enot izvajala predvsem prehodno in stabilizacijsko delovanje. Njen značaj je bil prežet s pehotno oboroženo silo, kot so pešpolki, kopenske sile za specialno delovanje ali pehota na lahkih kolesnih vozilih. Tako sta potekala tudi ciljni razvoj in namensko usposabljanje za delovanje na misijah v zvezi Nato.

Glede na napovedane razvojne cilje se SV oblikuje kot sila za omogočanje delovanja. To je tudi osrednja vloga, ki predstavlja težišče delovanja SV v zvezi Nato. Ključni kopenski zmogljivosti bataljonske ravni v tej vlogi odgovarjata potrebam zavezništva. Ostaja pa vprašanje, kakšne zmogljivosti bo imela SV za zagotavljanje poslanstva nacionalne varnosti in obrambe v Republiki Sloveniji.

6 Literatura in viri

1. ATP 3-20.96. *Cavalry Squadron*. 2016. Washington: Headquarters Department of the Army. Dostopno na: https://armypubs.army.mil/ProductMaps/PubForm/Details.aspx?PUB_ID=106420. [10. 1. 2023].
2. Boc, Š. 2022. Delitev vojaških bremen v zavezništvu. V L. Brožič, ur. *Sodobni vojaški izzivi*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, str. 15-36. Dostopno na: <https://dk.mors.si/info/index.php/sl/periodicno-gradivo/283-sodobni-vojaski-izzivi>. [26. 3. 2023].
3. FM 3-98. *Reconnaissance and Security Operations*. 2023. Washington: Headquarters Department of the Army. Dostopno na: https://armypubs.army.mil/ProductMaps/PubForm/Details.aspx?PUB_ID=1026266. [10. 1. 2023].
4. Furlan, B. idr. 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Defensor.
5. Langerholc, B. ur. 2022. *10. Pehotni polk 25 let*. Ljubljana: GŠSV. <https://dk.mors.si/Dokument.php?id=2310&lang=slv>. [15. 3. 2023].
6. MORS. 2018. Ukaz za uveljavitev vsebin SVS Stanag 2288 (2)/AJP-3.2, GŠSV, številka 860-122/2011-27, z dne 30. 1. 2018. Dostopno v IRDG: https://intra.mors.si/fileadmin/intra/oe/uopr/dokumenti/standardizacija/SVS/2000/SVS_2288_ed02_am0.pdf. [2. 12. 2022].
7. NATO. 2020. *Bi-SC Capability Codes and Capability Statements*. Belgium: Supreme Allied Commander, Europe. PDF dokument.
8. NATO 2022 *Strategic Concept*. 2022. Dostopno na: <https://www.nato.int/strategic-concept>. [20. 1. 2023].
9. NATO. 2023a. *Joint Press Conference*. Dostopno na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_210686.htm?selectedLocale=en. [25. 1. 2023].
10. NATO. 2023b. *The North Atlantic Treaty*. Dostopno na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm. [25. 1. 2023].
11. NATO. 2023c. *Crisis Management*. Dostopno na: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm. [25. 1. 2023].
12. Obrambna strategija Republike Slovenije. 2013. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.
13. Potočnik, V. 2014. Obseg in karakter Slovenske vojske. V L. Brožič, ur. *Sodobni vojaški izzivi*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, str. 85-103. Dostopno na: <https://dk.mors.si/info/index.php/sl/periodicno-gradivo/518>. [20. 1. 2023].
14. Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2040 (ReDPROSV40). Dostopno na: <https://e-uprava.gov.si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=15058>. [20. 1. 2023].

15. Slovenska vojska. 2023a. Mednarodne operacije in misije. Dostopno na: <https://www.slovenskavojska.si/v-sluzbi-miru/mednarodne-operacije-in-misije>. [20. 1. 2023].
16. Slovenska vojska. 2023b. Doma v Evropi – Varni v Natu. Dostopno na: <https://www.slovenskavojska.si/poslanstvo/mocno-zaveznistvo>. [26. 1. 2023].
17. Slovenska vojska. 2023c. Slovaška – Aktivnost okrepljene pozornosti. Dostopno na: <https://www.slovenskavojska.si/v-sluzbi-miru/mednarodne-operacije-in-misije/slovaska>. [26. 1. 2023].
18. SVS (Stanag) 2288 (2). 2017. AJP-3.2 (A) Ver. 1. *Allied Joint Doctrine for Land Operations*. Zavezniška združena doktrina za kopenske operacije. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo. Dostopno v IRDG: https://intra.mors.si/fileadmin/intra/oe/uopr/dokumenti/standardizacija/SVS/2000/SVS_2288_ed02_am0.pdf. [2. 12. 2022].
19. SVS (Stanag) 2605 (2). 2018. ATP-3.2.1 (B) Ver. 1. *Allied Land Tactics*. Taktika zavezniških kopenskih sil. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo. Dostopno v IRDG: https://info.mors.si/fileadmin/user_upload/Datoteke/Standardizacija/SVS/2000/SVS_2605_ed02_am1.pdf. [2. 12. 2022].
20. Vego N., M. 2009. *Joint Operational Warfare. Theory and Practice*. Newport, Rhode Island: U.S. Naval War College.
21. Zakon o obrambi (ZObr). Uradni list RS, št. 103/2004 – uradno prečiščeno besedilo.